

Н.О.Чайкіна

**Психологічний спецпрактикум
з диференціальної психології**

**навчальна програма та методичні рекомендації
(за вимогами кредитно-модульної системи)
для студентів 2 курсу
психолого-педагогічного факультету**

Галузь знань: 0301 Суспільно-політичні науки
Напрямок підготовки: 00102 Психологія
Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

**Полтава
2009**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

Україна, 36000, м. Полтава, вул. Остроградського 2, корпус 2, кім 222, тел. 2-94-19

Н.О.Чайкіна

**Психологічний спецпрактикум
з диференціальної психології**

**навчальна програма та методичні рекомендації
(за вимогами кредитно-модульної системи)
для студентів 2 курсу
психолого-педагогічного факультету**

**Галузь знань: 0301 Суспільно-політичні науки
Напрямок підготовки: 00102 Психологія
Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр**

**Полтава
2009**

УДК 159.92 (076.5) (073) (0722)

ББК 88.372я73

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СПЕЦПРАКТИКУМ З ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ : Навчальна програма та методичні рекомендації для студентів
2 курсу психолого - педагогічного факультету / Автор-розробник Н.О.Чайкіна
- Полтава, 2009. – 29 с.

Наведений опис психологічного спецпрактикума із дисципліни «Диференціальна психологія», його мета, завдання, зміст, розподіл балів, загальні положення спецпрактикума, вимоги до рівня засвоєння знань з диференціальної психодіагностики, завдання для лабораторних, самостійних та індивідуально-дослідницької роботи. Складені варіанти для модульного контролю, укладено бібліографічний довідник, який включає підручники, посібники та наукові видання. Наведені питання для підсумкового контролю засвоєння знань по диференціальній психодіагностиці.

Рецензенти:

професор, кандидат психологічних наук В.Ф.Моргун
доцент, кандидат психологічних наук І.С.Тодорова

Навчальна програма та методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри психології протокол № 11 від 10. 02. 2009 р.

Рекомендовано до друку вченою радою Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка протокол № 9 від 26.02. 2009 р.

1. Опис дисципліни «Психологічний спецпрактикум з диференціальної психології»

Предмет: створити методико-аналітичний апарат для вивчення індивідуальних відмінностей між окремими індивідами та групами людей; види та прояви цих відмінностей, їх кількісні характеристики. Практикум спрямований на професійну підготовку студентів до дослідницької і практичної роботи у галузі диференціальної психодіагностики

Мета: надати можливість поглибити знання при виконанні практичних занять; формувати навички самостійної роботи з методичною літературою, здійснити самоконтроль власних знань, активізувати креативні здібності студента та проявити творчість при їх виконанні.

Курс II Семестр IV	Напрямок освітньо - кваліфікаційний	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів: -національних: 1 -ECTS: 1+1=2 модулів: 2 змістовних модулів: 3 Загальна кількість годин: 52	0301 Суспільно- політичні науки Бакалавр спеціальність: 6.030102 Психологія	Нормативна Лекцій: 6 годин Практичні: 12 годин Самостійна робота: 17 год. Індивідуальна робота: 17 год. Форма підсумкового контролю: залік

2. Загальні положення

Психологічний спецпрактикум з курсу «Диференціальна психологія» спрямований на застосування інтегрального підходу до вивчення індивідуальних відмінностей між окремими індивідами та групами людей, що дозволить перейти до комплексного сприймання, розуміння глибинних процесів взаємодії людини з оточуючим світом. Діапазон цих відмінностей різноманітний: від властивостей нервової системи, як фізіологічної основи індивідуальності, до певних типів особистості, темпераменту, характеру. З'ясування можливості психодіагностики суб'єктивних аспектів свідомості, уявлення про номотетичний, ідеографічний та інші підходи дозволяють здійснити виміри в області Я-концепції, стильових параметрів, особистісних смислів, установок і емоційних стосунків, що значно розширить можливості до розуміння і саморозуміння проявів у індивідуальних відмінностях.

2.1. Вимоги до рівня засвоєння курсу

студенти повинні засвоїти:

- теоретичні і практичні знання з диференціальної психодіагностики, досконало знати індивідуально-типологічні відмінності людини
- конкретні методики і вміння інтерпретувати отриманий психодіагностичний матеріал.

Вивчаючи дану дисципліну студенти повинні знати:

1. Специфіку та методи диференціальної психології, як окремої галузі психологічного знання.
2. Теоретичні принципи, що покладені в основу створення тієї чи іншої типології.
3. Індивідуальні особливості когнітивної та афективної сфер, поведінкові реакції, соціальні установки та інші особливості кожного з типів вивчених психологічних класифікацій.
4. Зв'язок та спадкоємність різних типологій.
5. Індивідуальні відмінності у пізнавальних процесах.

Вивчаючи дану дисципліну студенти повинні вміти:

1. Визначати індивідуальні властивості людей, належність до того чи іншого типу.

2. Визначати шляхи психологічної роботи з клієнтами з врахуванням їх індивідуально-психологічних особливостей.
3. Давати рекомендації щодо формування індивідуального підходу в роботі з людьми у виробничій сфері, сфері бізнесу, освіти, тощо.
4. Давати рекомендації щодо врахування індивідуальних відмінностей особистостей у сімейному консультуванні.

2.2. Опис дисципліни «Психологічний спецпрактикум з диференціальної психології»

Загальна кількість годин:	52
Загальна кількість кредитів:	
о національних	1
о в ECTS	2
Семестр:	IV
Лекції:	6 год.
Практичні:	12 год.
Самостійна робота:	17 год.
Індивідуальна робота:	17 год.
Кількість змістовних модулів:	3
Вид контролю:	залік

2.3. Методи навчання

Лекції із застосуванням провізор та прикладів.
 Проблемне навчання.
 Пояснювально-ілюстративне.
 Розвивальне.
 Частково пошукове і пошукове.
 Метод стимулювання обов'язку у навчанні.
 Метод контролю і самоконтролю.

2.4. Критерії оцінювання знань

Бали за активність на практичних заняттях.
 Бали за виконання самостійної роботи.
 Бали за виконання індивідуально-дослідницького завдання.
 Бали за модульний контроль.
 Бали за підсумковий контроль.

90-100 балів відмінно	Заслуговує студент, який виявив всебічні, систематичні і глибокі знання навчально-програмованого матеріалу, вміння вільно виконувати всі види робіт, які передбачені програмою, ознайомився з літературою, яка рекомендована програмою. Студент засвоїв взаємозв'язок основних понять психології, виявив творчі здібності у розумінні і використанні навчально-програмового матеріалу.
75-89 балів добре	Заслуговує студент, який виявив повне знання основного навчально-програмового матеріалу, успішно виконує завдання, засвоїв літературу, рекомендовану програмою. Студент здатний до самостійного поновлення знань у ході подальшого навчання і професійної діяльності.
60-74 балів задовільно	Заслуговує студент, що виявив знання основного навчального матеріалу в необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією обсязі, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, ознайомлений з літературою. Студент припускається огріхів при відповіді на питання і виконанні завдань, але демонструє спроможність усунути ці огріхи.
35-59 балів незадовільно	Виставляється студенту, який виявив прогалини у знаннях основного навчально-програмового матеріалу, припустив ряд принципових помилок у виконанні

2.5. Шкала оцінювання

Шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100 балів	А - відмінне виконання роботи з незначною кількістю помилок	5-відмінно
83-89 балів 75-82 балів	В – дуже добре, вище середнього рівня з кількома помилками С – добре, загалом правильна робота з кількома грубими помилками	4-добре
68-74 балів 60-67 балів	Д – задовільно - посередньо зі значною кількістю недоліків Е – достатньо, виконання задовольняє мінімальні критерії оцінки	3-задовільно

35-59 балів	FX - незадовільно, для одержання кредиту, потрібно певне доопрацювання	2-незадовільно
1-34 балів	F - незадовільно, необхідна серйозна подальша робота	

2.6. Рекомендації

Критерії оцінювання опрацьованих змістовних модулів, індивідуальної та самостійної роботи спираються на:

- правильність відповіді на поставлене питання;
- повноту визначення психологічних понять;
- обґрунтованість аналізу представленого психологічного явища;
- розуміння принципів, закономірностей психічного розвитку людини;
- творчий підхід при вирішенні практичних завдань;
- логічний виклад своїх знань та міркувань при відповіді на запитання;
- професійну спрямованість на психологічну діяльність у самостійній та індивідуальній роботі.

2.7. Методичне забезпечення

опорні конспекти лекцій;
інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД);
ілюстративні матеріали;
завдання для самостійної роботи;
завдання для індивідуальної дослідницької роботи;
підручники і навчальні посібники.

2.8. Ресурси

нормативна база;
джерела Інтернет;
електронні ресурси;
бібліотеки міста та МБА.

3. Структура навчальної дисципліни «Психологічний спецпрактикум з диференціальної психології»

№	Зміст модуля	Кількість годин				всього
		лекції	прак тичні	самос тійні	індивідуаль на роб.	
	Модуль 1. Загальні закономірності прояву індивідуально-типологічних відмінностей					
1.	Предмет і науково-дослідницькі прийоми диференціальної психології	2	2	6	6	16
2.	Індивідуально-типологічний підхід у диференціальній психодіагностиці	2	8	6	6	22
3.	Гендерний розвиток та статева диференціація людини	2	2	5	5	14
	Всього	6	12	17	17	52

Форма модульного контролю - контрольна робота

Форма підсумкового контролю - залік

**Розподіл балів при кредитно-модульній системі оцінювання з
навчальної дисципліни «Психологічний спецпрактикум з
диференціальної психології»**

Модулі	Модуль 1									Модуль 2 ІНДЗ	Підсумковий модульний контроль	Сума
Кількість балів у модулі	60											
Змістовні модулі	ЗМ1			ЗМ2			ЗМ3					
Кількість балів за змістовні модулі	15			30			15					
Види робіт	л	пр	сам	л	пр	сам	л	пр	сам			
Ведення конспекту	2			2			2					
Активність на практичних заняттях		5			20			5				
Виконання самостійної роботи			8			8			8			
Наукова діяльність	Участь у наукових конференціях, семінарах 1-5 балів Участь у студентських олімпіадах, конкурсах 1-11 балів									16		
										24	16	100

Шкала оцінювання:

90-100 — А: відмінно

83-89 — В: дуже добре

75-82 — С: добре

68-74 — D: задовільно - посередньо

60-67 — E: задовільно - достатньо

35-59 — FХ: незадовільно потрібно певне доопрацювання

1-34 — F: незадовільно необхідна серйозна подальша робота

4. ЗМІСТ МОДУЛЯ

Модуль 1.

Загальні закономірності прояву індивідуально-типологічних відмінностей

В темі висвітлюються різнобічні типові та індивідуальні відмінності людей та підходи до розпізнання і виміру в них індивідуально-психологічних особливостей; розглядаються принципи аналізу індивідуальності, історія становлення диференціальної психодіагностики та сучасні психодіагностичні виміри. Розкриваються завдання, функції, аспекти професійної підготовки, особливості роботи, етичні принципи та особистісні властивості психолога-діагноста. Аналізуються підходи до класифікації та типології у диференціальній психології, описуються критерії для виділення класів чи типів та наголошується акцент на їх відмінностях. З'ясовується співвідношення індивідуального і типового у відмінностях та розкривається суть, організація, алгоритм, вимоги до проведення диференціально-психологічного дослідження цих відмінностей. Важливим є питання щодо закономірності та особливості гендерної та статевої диференціації і описуються етапи статево-рольової соціалізації людини. Дається характеристика гендерно-рольовій дисгармонії у ідентичності та поведінці і звертається увага на методах дослідження та соціальних чеканнях по відношенню до гармонійного розвитку гендерної сфери людини.

4.2. Види навчальної діяльності студентів

Лекції

№	Тематика і зміст лекцій	Кількість годин	Література (основна, додаткова)	Кількість балів
1	Лекції 1-3	6		6
2	Лекція 1 Предмет і науково-дослідницькі прийоми диференціальної психології 1. Загальні підходи до диференціально-психологічного аналізу відмінностей. 2. Психодіагностичні	2	2; 5; 10; 12; 25; 28; 33; 35; 37; 42; 45; 47; 56; 61; 68; 77; 79; 93 4; 23; 26; 34; 46; 48; 50; 54; 57; 80; 89	2

	виміри індивідуальних відмінностей. 3. Етичні принципи диференціальної психодіагностики.			
3	Лекція 2 Індивідуально-типологічний підхід у диференціальній психодіагностиці 1. Основні підходи до класифікації та типології у диференціальній психології. 2. Співвідношення індивідуального і типового у відмінностях. 3. Організація диференціально психологічного дослідження відмінностей.	2	1; 13; 21; 22; 25; 28; 32; 35; 37; 39; 43; 45; 47; 48; 51; 59; 61; 70; 74; 77; 79; 82; 89; 91; 93; 95 3; 7; 11; 14; 24; 27; 31; 36; 38; 40; 42; 46; 49; 67; 69; 71; 76; 78; 81; 84; 90	2
4	Лекція 3 Гендерний розвиток та статева диференціація людини 1. Закономірності та особливості гендерної та статевої диференціації. 2. Статєво-рольова соціалізація людини. 3. Гендерно-рольові дисгармонії у ідентичності та поведінці.	2	8; 15; 16; 17; 29; 30; 41; 58; 80; 83; 87; 94 13; 18; 19; 20; 36; 44; 53	2

Практичні заняття по модулю 1

№	Тематика і зміст практичних занять	Кількість годин	Література (основна, додаткова)	Кількість балів
1	Практичні заняття 1-6	12		30
2	Змістовний модуль 1 Предмет і науково-дослідницькі прийоми диференціальної психології	4		10
3	Практикум № 1 Методологія, метод, методика та їх співвідношення у диференціальній психодіагностиці 1. Методологічні основи диференціальної психодіагностики. 2. Методи організації дослідження в диференціальній психології. 3. Методика збору фактичного матеріалу та етапи виконання самостійного навчального дослідження.	2	2; 4; 10; 12; 23; 33; 45; 47; 50; 52; 54; 58; 59; 61; 63; 65; 73; 89; 92. 3; 39; 46; 48; 55; 56; 60; 62; 64; 66; 90.	5
4	Змістовний модуль 2 Індивідуально - типологічний підхід в диференціальній психодіагностиці	4		10
5	Практикум № 2 Психодіагностична методика дослідження особистісного типу сприйняття 1. Перевірка адекватності тестового виміру: внутрішня та зовнішня	2	78: С. 116 - 117 4; 9; 39; 45; 52; 58; 59; 60; 66; 97	5

	валідність оцінок. 2. Концептуальна інтерпретація особистісних параметрів. 3. Середньогрупова статистична оцінка вимірюваності домінуючого типу сприйняття особистості.			
6	Практикум № 3 Психодіагностика самооцінки темпорального стилю реагування 1. Типологія стійких темпоральних показників. 2. Психологічна інтерпретація індивідуальних стилів реагування на ситуацію. 3. Середньогрупова статистична оцінка вимірюваності типу темпераменту.	2	23: С. 230 - 233 4; 9; 39; 45; 52; 58; 60; 66; 97	5
7	Практикум № 4 Психодіагностика прояву властивостей характеру 1. Дослідження спрямованості інтересів особистості. 2. Інтерпретація тестового виміру спрямованості інтересів особистості. 3. Середньогрупова статистична оцінка вимірюваності властивостей характеру.	2	23: С. 420 - 427 4; 9; 39; 45; 52; 58; 59; 60; 66	5
8	Практикум № 5 Психодіагностика інтелектуальних властивостей особистості 1. Дослідження профілю мислення та його типу.	2	59: С. 78 - 81	5

	2. Феноменологія та інтерпретація інтелектуальних властивостей особистості. 3. Середньогрупова статистична оцінка вимірюваності інтелектуальний властивостей особистості.		4; 9; 39; 45; 52; 58; 59; 66; 97	
9	Змістовний модуль 3 Гендерний розвиток та статева диференціація людини	4		10
10	Практикум № 6 Психодіагностика статевої поведінки особистості 1. Дослідження статевої диференціації людини 2. Психологічна інтерпретація прояву маскуліності – феміності у поведінці 3. Середньогрупова статистична оцінка вимірюваності андрогенних властивостей	2	58: С. 277-280 16: С.73-76 4; 9; 39; 45; 52; 58; 59; 66; 97	5

Самостійна робота студентів по модулю 1

Загальні закономірності прояву індивідуально-типологічних відмінностей

17 годин: 24 бали

* Опрацювання спеціальної літератури (анотування чи конспектування), яка знаходиться у посібниках:

1. Абрамова Г.С. Практическая психология. – Екатеринбург, 1998.
2. Бодалев А.П., Столин В.В. Общая психодиагностика. – СПб., 2000.
3. Бурлачук П.Ф. Психодиагностика. – СПб., 2002.
4. Егорова М.С. Психология индивидуальных различий. – М., 1997.
5. Куликов Л.В. Психологическое исследование. – СПб., 2001.
6. Купер К. Индивидуальные различия. – М., 2000.
7. Никандров В.В. Неэмпирические методы психологии. – СПб., 2003.
8. Панферов В.Н. Практическая психология – профессия XXI века. – СПб., 1999.
9. Шмелев А.Г. Основы психодиагностики. – Ростов на Дону, 1996.

* Робота у інформаційних мережах на сайтах:

- w.w.w. psylist. net/difpsi/index.htm
- w.w.w. vsetesti. Ru
- <http://syntone.bizhosting.ru/library/?section=psytets>
- http://testiq.by.ru/page22_2.htm

* Здійснити описовий аналіз по одному із питань кожного змістовного модуля

Змістовний модуль 1

Предмет і науково-дослідницькі прийоми диференціальної психології

6 годин – 8 балів

1. Поясніть у чому виявляється системний підхід в диференціальній психодіагностиці і які основні аспекти його розгляду. Наведіть приклади.
2. Проаналізуйте розбіжності у номотетичному і ідеографічному підході до розпізнання і виміру індивідуальних психологічних особливостей людини. Наведіть приклади.
3. Пригадайте із свого індивідуального досвіду декілька ситуацій, які ви змогли вирішити на основі знань з диференціальної психології та опишіть її актуальні теоретичні і практичні завдання.

4. Проаналізуйте відмінності диференціальної психодіагностики від інших напрямків практичної психології. Наведіть приклади.
5. Опишіть базові методологічні підходи до розпізнання і виміру індивідуально-типологічних відмінностей людини.
6. Проілюструйте своє уявлення про прояв індивідуально – типологічних відмінностей. Наведіть приклади.
7. Як розв'язується у диференціальній психології проблема зовнішнього і внутрішнього, об'єктивного і суб'єктивного, інтерпсихічного і інтрапсихічного? Наведіть приклади.
8. Охарактеризуйте особливості психологічного мислення.
9. Висвітліть вашу думку про роль етичних аспектів у діяльності практичного психолога.
10. Опишіть вплив особистісних якостей практикуючого психолога на ефективність його роботи з клієнтами.
11. Обґрунтуйте чому майбутньому практикуючому психологу варто починати професійну діяльність у ролі клієнта.
12. Опишіть професійно-важливі якості особистості практичного психолога.
13. Проаналізуйте вимоги до клієнта і до психолога у диференціальній психодіагностиці.
14. Обґрунтуйте відповідь, навіщо практичному психологові знання власних проблем, власних індивідуально-типологічних відмінностей.
15. Про що може свідчити поведінка клієнта, коли він наполегливо пропонує психологові свою дружбу і любов? Як слід поводити себе у таких випадках?
16. Обґрунтуйте питання на відповідь, чи повинен практикуючий психолог допомагати будь-якому клієнтові за будь-яких обставин?
17. У чому повинні проявлятися, на вашу думку, професійні функції психолога - діагноста?
18. Проаналізуйте принципи роботи психолога-діагноста.
19. Які ви, як психолог-діагност, вважаєте повинні бути актуальними, першочерговими задачі диференціальної психодіагностики?
20. Які особистісні якості повинні домінувати у кожному з напрямків професійної психологічної діяльності – викладанні психології, науково-дослідницькій роботі, практичній психології.
21. Опишіть власний погляд на аспекти професійної підготовки психологів – діагностів.
22. Опишіть послідовність і процедуру використання різних методів у диференціальній психології.

Змістовний модуль 2

Індивідуально-типологічний підхід у диференціальній психодіагностиці

6 годин – 8 балів

1. Поясніть у чому виявляються відмінності між класифікацією і типологією?
2. Проаналізуйте розбіжності у використанні критеріїв для виділення класів чи типів у відмінностях.
3. Поясніть чи є тотожними поняття «темперамент» і «тип вищої нервової діяльності»? Наведіть приклади.
4. Обґрунтуйте власну відповідь, чи може темперамент людини зазнавати істотних змін упродовж життя?
5. Які поєднання типів темпераменту зустрічаються найчастіше? Чим це можна пояснити психологічно?
6. Опишіть поведінку інтроверта та екстраверта. Наведіть приклади.
7. Чи можна дійти висновку про темперамент людини за яскравими, але епізодичними виявами її поведінки? В яких життєвих ситуаціях темперамент виявляється найбільш повно?
8. У чому може виявлятися врахування вчителем, лікарем, психологом особливостей темпераменту учня або пацієнта?
9. Чим пояснити, що найбільш повно характер людини виявляється, у складних, критичних ситуаціях? Наведіть приклади.
10. В яких стосунках між людьми характер виявляється найповніше? Наведіть приклади.
11. Охарактеризуйте типові риси характеру. Наведіть приклади.
12. Охарактеризуйте індивідуальні риси характеру. Наведіть приклади.
13. Обґрунтуйте відповідь на твердження, що між поняттям «особистість» та «індивідуальність» принципової різниці немає. Наведіть приклади.
14. Поясніть, чому екстраверти легко пристосовуються до нових умов життя, а інтроверти – важче. Наведіть приклади.
15. Чи можна стверджувати, що акцентуація певних рис характеру зумовлюється тільки обставинами життя? Наведіть приклади.
16. Охарактеризуйте індивідуальні прояви у здібностях та наведіть приклади.
17. Охарактеризуйте типові прояви у здібностях та наведіть приклади.
18. Обґрунтуйте, чому «характер – це суспільство в середині нас?» Які компоненти можна виокремити в структурі характеру?
19. Проаналізуйте основні методичні розділи з яких складається досліджуваний цикл в диференціальній психології.
20. Опишіть послідовність і процедуру використання різних методів у диференціальній психології.

Змістовний модуль 3

Гендерний розвиток та статева диференціація людини

5 год. – 8 балів

1. Проаналізуйте біологічні та соціальні чинники, які впливають на розвиток гендеру.
2. Опишіть етапи освоєння гендерних ролей та хто і яку роль відіграє в цьому процесі.
3. Якими є найпоширеніші гендерні міфи та якою мірою вони визначають життя чоловіків і жінок? Наведіть приклади.
4. Поясніть відмінності у стилях, характері спілкування (жести, міміка, пантоміміка) які зумовлені конституційними (антропологічними) особливостями чи набутими навичками чоловіків і жінок? Наведіть приклади.
5. Прокоментуйте вислів Шарлоти Вільямс: «Не існує жіночого розуму. Мозок – це не статевий орган. З таким самим успіхом можна говорити про жіночу печінку».
6. Наведіть приклади статевої диференціації нормативних досягнень у різних видах спорту. Чим зумовлена різниця у спортивних показниках?
7. Опишіть свою гендерну автобіографію, згадавши, у якому віці ви вперше усвідомили свою статеву належність, людину чи обставини, які допомогли вам у статевому самовизначенні.
8. Проаналізуйте думку про припинення процесу гендерної соціалізації в зрілі, похилі роки.
9. Прокоментуйте твердження З. Фрейда: «Кожний з нас має почуття слабкості (жіноче) і чоловічу тенденцію переборювати цю слабкість, і з цієї точки зору всі ми можемо вважатись психологічними «гермафродитами».
10. Чи підтримуєте ви думку А. Адлера: Ми живемо в епоху чоловічого домінування, яка створила сприятливіші умови і стереотипи ставлення до чоловічої статі, ніж до жіночої. Тому представникам обох статей безпечніше і вигідніше бути «як чоловік», а не «як жінка».
11. Охарактеризуйте усі цикли психологічного дослідження індивідуально-типологічних відмінностей людини.
12. Опишіть усі фактори, які впливають на результат диференційної психодіагностики.
13. Прокоментуйте думку О. Вейнінгера, обґрунтувавши свої «за» і «проти»: «Жінка вірить у чоловіка, у чоловіка поза собою, в чоловіка в собі самій...»
14. Чи існують «типові жіночі» і «типово-чоловічі» ролі? Наведіть приклади.
15. Опишіть психологічну андрогенію та чому вона підвищує адаптивні можливості людини.

16. Проаналізуйте думку, що транссексуалізм поглиблює уявлення про гендерну поведінку.
17. Яким чином гомосексуальна поведінка пов'язана з гендерною. Наведіть приклади.
18. Поясніть, чому психологічна андрогінія і досі не стала поширеною моделлю гендерної поведінки.
19. Охарактеризуйте гендерні особливості, які притаманні українській етнокультурі.
20. Чого більше – спільного чи відмінного у психології чоловіків і жінок? Наведіть приклади.
21. Обґрунтуйте доцільність врахування гендерних відмінностей у диференціальній психодіагностиці.
22. Які патопсихологічні риси чоловіків та жінок найчастіше фігурують в анекдотах про їхні взаємини та поведінку. Дайте цьому психологічне пояснення.
23. У чому ви бачите гендерний аспект сексуального насилля? Чому гвалтівниками є в основному чоловіки? Дайте цьому психологічне пояснення.
24. Поясніть, чому чоловіча проституція вважається більш принизливою для особистості, ніж жіноча? Дайте цьому психологічне пояснення.
25. Обґрунтуйте, чому гендерний підхід у диференціальній психодіагностиці передбачає активізацію самовизначення клієнта в кризовій ситуації незалежно від статі та гендерних орієнтацій.
26. Чи згодні ви з думкою, що психологічні бар'єри психолога-діагноста часто зумовлені його особистісними гендерними орієнтаціями, зокрема традиційними стереотипами і табу, якими він (вона) послуговується в зціленні словом?

Модуль 2

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання з курсу «Психологічний спецпрактикум з диференціальної психології»

17 год. – 24 балів

Зміст модуля

Оволодіти конкретними методиками визначення індивідуальних особливостей людини, належність до того чи іншого психологічного типу та практичного проведення досліджень індивідуальних відмінностей серед чоловіків і жінок одного віку або однієї професії; оволодіти прийомами організації цих досліджень і уміти узагальнювати, аналізувати (кількісно і якісно) на основі одержаних результатів і найпростіших математично отриманих даних; вміти психологічно обґрунтовано інтерпретувати отриманий матеріал і надавати рекомендації щодо формування індивідуального підходу в роботі з людьми та щодо індивідуально-типологічних відмінностей особистості у психологічному консультуванні.

Вимоги до виконання

Підготовчий етап включає прослуховування курсу «Диференціальна психологія» та «Психологічного спецпрактикума з диференціальної психології» з урахуванням програмного матеріалу, семінарських, лабораторних, практичних та самостійних занять.

Індивідуально-дослідницький етап включає виконання індивідуального завдання щодо визначення психологічного профілю індивідуальних особливостей чоловіка і жінки (типу особистісного домінуючого сприйняття, самооцінка темпоральних показників реагування особистості, характерного типу спрямованості особистості, тип мислення особистості, прояву андрогенії у поведінці) та дослідження їх індивідуальних відмінностей **по одному** із напрямків:

1. Чоловік і жінка одного віку.
2. Чоловік і жінка однієї професії (стаж роботи більше 5 років).

Мета дослідження: надійність і об'єктивність психологічного діагнозу визначається адекватністю підбору методичних засобів, які застосовуються у диференціальній психодіагностиці, точністю процедури алгоритму збору інформації, її застосування і повнотою та глибиною інтерпретації отриманих результатів.

Звітна навчально-методична документація включає наявність матеріалів дослідження двох психологічних профілів особистості, які представлені у п'яти інформаційних психодіагностичних картках, та порівняльний аналіз цих даних між чоловіком і жінкою, а також додатки, які включають протоколи дослідження.

Інформаційна психологічна карта №

1. Назва методики.
2. Автор методики (або автор адаптації модифікації).
3. Літературне джерело опису методики (відповідно усім вимогам).
4. Призначення методики.
5. Стимульний матеріал.
6. Інструкція піддослідному.
7. Процедура обстеження (усі відповідні дані).
8. Обробка результатів і фіксація показників.
9. Інтерпретація реєструємих показників.
10. Рекомендації.
11. Додатки (відповіді на анкету)

**Вивчення статевого диморфізму
індивідуально-типологічних відмінностей особистісних
властивостей за віком/професією**

Психодіагностичні показники	Чоловік	Жінка	Рівневі значення
Тип особистісного домінуючого сприйняття			
Самооцінка темпоральних стилів реагування			
Характерний тип спрямованості			
Тип мислення			
Тип андрогенних властивостей			
Взаємозв'язок між виразністю усіх особистісних властивостей			

Висновки дослідження індивідуальних відмінностей між чоловіком і жінкою.

Загальна оцінка індивідуального навчально-дослідницького завдання є комплексною і враховує дослідження кожної особистісної властивості та її порівняльний аналіз. В оцінку входить також творчість у роботі, своєчасність і якість представленої звітної документації і максимально складає 24 бали.

Модульний контроль

Загальні закономірності прояву індивідуально-типологічних відмінностей

Форма проведення - контрольна робота: 16 балів

I варіант

1. Охарактеризуйте основні підходи до розпізнання і виміру відмінностей (номотетичний, ідеографічний, тощо).
2. Проаналізуйте поняття «адрогенії» та відмінності у гендерно-рольовій соціалізації людини.
3. Опишіть принципи роботи психолога-діагноста.

II варіант

1. Охарактеризуйте сучасні підходи до класифікації і типології відмінностей (емпіричні, описові, теоретичні, тощо).
2. Опишіть гендерно-рольові дисгармонії у ідентичності та поведінці.
3. Визначте професійні функції психолога-діагноста.

III варіант

1. Проаналізуйте принципи аналізу індивідуально-типологічних відмінностей.
2. Проаналізуйте погляди на статеву диференціацію у різних теоріях.
3. Опишіть етапи організації диференціально-психологічного дослідження відмінностей.

IV варіант

1. Визначте задачі і значення диференціальної психодіагностики.
2. Проаналізуйте види гендерної ідентичності людини.
3. Опишіть етичні принципи диференціальної психодіагностики.

V варіант

1. Охарактеризуйте співвідношення індивідуального і типового у відмінностях.
2. Поясніть особливості і труднощі статево-рольової соціалізації людини.
3. Проаналізуйте особливості роботи психолога-діагноста.

Питання до заліку з курсу «Психологічний спецпрактикум з диференціальної психології»

16 балів

1. Предмет і науково-дослідницькі завдання диференціальної психології.
2. Проаналізуйте історію становлення диференціальної психології і внесок У. Штерна.
3. Опишіть класифікацію методів диференціальної психології.
4. Проаналізуйте становлення диференціальної психодіагностики і внесок Ф. Гальтона.
5. Охарактеризуйте поняття психодіагностики та завдання диференціальної психодіагностики.
6. Охарактеризуйте основні підходи до пізнання і виміру відмінностей (номотетичний, ідеографічний тощо).
7. Проаналізуйте принципи аналізу відмінностей.
8. Охарактеризуйте емпіричні критерії застосування для класифікації відмінностей.
9. Охарактеризуйте описові критерії застосування для класифікації і типології відмінностей.
10. Охарактеризуйте теоретичні критерії застосування для типології відмінностей.
11. Проаналізуйте співвідношення індивідуального і типового у особистості.
12. Проаналізуйте співвідношення індивідуального і типового у характері.
13. Проаналізуйте співвідношення індивідуального і типового у здібностях.
14. Охарактеризуйте види гендерної ідентичності людини.
15. Обґрунтуйте закономірності та особливості гендерної диференціації у відмінностях.
16. Проаналізуйте погляди на статево диференціацію у різних теоріях.
17. Дайте визначення поняттю «андрогенія» та опишіть відмінності у гендерно-рольовій соціалізації людини.
18. Дайте визначення поняттю «ідентичність» та опишіть види гендерної ідентичності людини.
19. Поясніть особливості і труднощі статево-рольової соціалізації людини.
20. Опишіть гендерно-рольові дисгармонії у ідентичності та поведінці.
21. Охарактеризуйте складові підготовчого етапу дослідження індивідуальних відмінностей.
22. Охарактеризуйте складові основного етапу дослідження індивідуальних відмінностей.
23. Охарактеризуйте складові заключного етапу дослідження індивідуальних відмінностей.
24. Опишіть фактори, які впливають на результат диференціальної психодіагностики.
25. Опишіть принципи роботи психолога-діagnostика.

26. Проаналізуйте професійні функції психолога-діagnostика.
27. Висвітліть роль етичних аспектів у діяльності диференціального психодіагноста.
28. Опишіть психологічні типи в методиках дослідження індивідуально-психологічних особливостей особистості.
29. Опишіть психологічні типи в методиках дослідження темпоральних показників відмінностей.
30. Опишіть психологічні типи в методиках дослідження прояву властивостей характеру.
31. Опишіть психологічні типи в методиках дослідження стильових проявів у поведінці людини.
32. Опишіть психологічні типи в методиках дослідження статево-рольової поведінки людини.

**Навчальна та наукова література з дисципліни
«Психологічний спецпрактикум з
диференціальної психології»**

1. Абрамова Г.С. Практическая психология. — Екатеринбург, 1998.
2. Абрамова Г.С. Введение в практическую психодиагностику. - Брест, 1993.
3. Аванесов В.С. Тесты в социологическом исследовании. - М., 1982.
4. Анастаси А. Психологическое тестирование. - М.: Педагогика, 1982. - Т.1. – 320с, Т.2. – 336 с.
5. Асмолов А.Г. Психология индивидуальности. - М., 1986. - 96 с.
6. Ассаджоли Р. Психосинтез. Теория и практика. - М., 1994.
7. Барц Э. Игра в глубокое: Введение в юнгианскую психодраму: Пер. с нем. - М.: Независ. фирма "Класс", 1997. - 144 с.
8. Берн Ш. Гендерная психология. - СПб.: Прайм-Еврознак, 2001. - 320 с.
9. Беседин А.Н. и др. Книга практического психолога. - РИП «Оригинал», 1996. - Ч.1. - 302 с, Ч. 2. - 424 с.
10. Бодалев А.А., Столин В. В. Общая психодиагностика. - СПб., 2000.
11. Булгакова О.И. Хирософия. - СПб., 1994.
12. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика. - СПб., 2002.
13. Вейнингер О. Пол и характер: Принципиальное исследование: Пер. с нем. - М.:Терра, 1992. - 480 с.
14. Ганнушкин П.Б. Избранные труды. - М., 1964.
15. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Стать та сексуальність: Психологічний ракурс. - Тернопіль: Нова книга - Богдан, 1999. - 383 с.
16. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Гендерна психологія: Навч. посібник. - К.:«Академія», 2004. - 308с.
17. Горностай П.П. Гендерні студії: освітні перспективи (навч.-метод. матеріали). - К.: ПЦ "Фоліант", 2003.- С. 5-21.
18. Горностай П.П. Социализация личности и психологические роли. //Теоретические и прикладные вопросы психологии (материалы юбилейной конференции "Ананьевские чтения-97".- Вып 3.- Ч.1.- СПб, 1997.- С. 325-330.
19. Джонсон Р.А. Он. Глубинные аспекты мужской психологии: Пер. с англ. Х.: Фолио. - М.: Ин-т общегуманит. исслед., 1996. - 190 с.
20. Джонсон Р.А. Она. Глубинные аспекты женской психологии: Пер. с англ. Х.: Фолио. - М.: Ин-т общегуманит. исслед., 1996. - 124 с.
21. Дружинин В.Н. Психологическая диагностика способностей: Теоретический анализ. - Ч.1., Ч.2., - М., 1990.
22. Егорова М.С. Психология индивидуальных различий. - М. 1997.
23. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности. –Спб.: Питер, 2008. – 512 с.
24. Зеленский В.В. Аналитическая психология. Словарь (с английскими и немецкими эквивалентами). - СПб.: Б.С.К., 1996. - 324 с.

25. Ильин Е.П. Психология индивидуальных различий. - СПб., 2004.
26. История становления и развития экспериментально-психологических исследований в России.- М., 1990.
27. Коган Л.Н. Человек и его судьба. - М., 1988.
28. Колесников В.Н. Лекции по психологии индивидуальности. - М., 1996. - 224 с.
29. Кон И.С. Введение в сексологию. - М.: Медицина., 1988. - 320 с.
30. Кочарян А.С. Личность и половая роль: Симптомокомплекс маскулинности /фемининности в норме и патологии. - Х.: Основа, 1996. - 127 с.
31. Кречмер Э. Строение тела и характер. - М., 1924
32. Кречмер Э. Типы ученых. //Хрестоматия по общей психологии. - «Бахрах»,1998.
33. Куликов Л.В. Психологическое исследование. - СПб., 2001.
34. Куница В.Н. и др. Межличностное общение. – СПб. - М., 2002.
35. Купер К. Индивидуальные различия. - М., 2000.
36. Леонгард К. Акцентуированные личности. - К., 1981. - 390 с.
37. Либин А.В. Дифференциальная психология. - М., 2004. - 527 с.
38. Личко А.Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. - Л.. 1983. - 256 с.
39. Лучшие психологические тесты для профотбора и профориентации. /Под ред. А.Ф.Кудряшова. - Петрозаводск, 1992.
40. Лолер Дж. Коэффициент интеллекта, наследственность, расизм. - М.: Прогресс, 1982.
41. Люшер М. Сигналы личности: ролевые игры и их мотивы.- Воронеж, 1993. - 152 с.
42. Мерлин В.С. Очерки интегрального исследования индивидуальности.- М.: Педагогика, 1986.- 256 с.
43. Мерлин В.С. Очерк теории темпераментов. - Пермь, 1973.
44. Мниховский А. Женственность. - 3-е изд. - К., 1985. – 74 с.
45. Моргулец Л.В. Методы социально-психологической диагностики личности: Учебн. пособие. - Л., 1990. - 70 с.
46. Небылицын В.Д. Психофизиологические исследования индивидуальных различий. - М.:«Наука», 1976.
47. Ненси Мак-Вильямс. Психоаналитическая диагностика.- М.: Класс, 1998.
48. Никандров В.В. Неэмпирические методы психологии. - СПб., 2003.
49. Норакидзе В.Г. Типы характера и фиксированная установка.- Тбилиси: Мецниереба. - 1996.
50. Носс И.Н. Психодиагностика. - М., 2000.
51. Обозов Н.Н. Мир нашего «Я» в рисунке и почерке. - СПб., 1997.
52. Основы психологии: Практикум. /Сост. Л.Д. Столяренко. - Ростов н/Д., 2000.- 576 с.
53. Панферов В.Н. Психология человека: душа и тело, организм и психика, функции психики. - СПб., 2000.
54. Панферов В.Н. Практическая психология - профессия XXI века. - СПб,

- 1999.
55. Первичная психологическая консультация. // Под ред. Л. А. Головей. - СПб., 1995.
 56. Посохова С.Т. Этика в психологической диагностике. // Интегративный подход в психологии / Под ред. В.Н. Панферова, Е.Ю. Коржовой. - СПб., 2003.
 57. Посохова С.Т., Кривега Е.И. Особенности Я-концепции психологов на этапе освоения профессии / Психологические проблемы самореализации личности. // Под ред. Л.А. Головей, Л.Л. Коростылевой. - СПб., 1999.
 58. Практикум по гендерной психологии. /Под ред. И.С. Клециной. - М., 2003.
 59. Практикум по спортивной психологии //Под ред. И.П.Волкова. – Санкт-Петербург: «Питер», 2002. – 288 с.
 60. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. /Сост. Д.Я.Райгородский. - Самара, 2001.
 61. Прикладные проблемы психологии личности. - Саратов, 1985.- 159 с.
 62. Психодиагностика: теория и практика. //Под ред. Н.Ф.Талызиной - М., 1986.
 63. Психологическая диагностика. //Под ред. К.М. Гуревича, Е.М. Борисовой. - М., 1997.
 64. Психологическая диагностика. //Под ред. М.К. Акимовой, К.М. Гуревича. - СПб., 2003.
 65. Психологическая помощь и консультирование в практической психологии. // Под ред. М.К.Тутушкиной. - СПб., 1999
 66. Психология личности: Тесты, опросники, методики. /Сост. Н.В. Киршева, Н.В. Рябчикова. -М.: Геликон, 1995. - 236 с.
 67. Психология и психоанализ характера: Хрестоматия. - Самара: «Бахрах», 1998.
 68. Психология и этика: опыт построения дискуссий. - Самара, 1999.
 69. Психология индивидуальных различий. Тексты. Хрестоматия. / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. - М., 1982. - 320 с.
 70. Психология личности: Словарь справочник. / Под ред. П.П. Горностай и Т.М. Титаренко. -К.: Рута, 2001.-320 с.
 71. Психотерапевтическая энциклопедия. / Под. ред. Б.Д. Карвасарского. - СПб., 1998.
 72. Психотерапия и духовные практики. - Минск., 1998.
 73. Регуш Л.А. Наблюдение в практической психологии. - СПб., 1998.
 74. Роджерс К. Становление человека. - М., 1997.
 75. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - Т.2. - М., 1964.
 76. Русалов В.М. Биологические основы индивидуально-психологических различий. - М.: Наука, 1979.
 77. Рыбалко Е.Ф. Возрастная и дифференциальная психология. - Л., 1990. - 256 с.
 78. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Мистецтво взаєморозуміння.

- Психологія педагогіка сімейного спілкування: Навч. посіб., 2-ге видан. – Київ, Веселка, 1998. – 214 с.
79. Собчик Л.Н. Введение в психологию индивидуальности. - М., 2003. - 624 с.
80. Сухарев В.А. Искусство распознавания людей. - Донецк: Сталкер, 1998. - 400 с.
81. Сухарев В.А., Сухарев М.В, Психология народов и наций. - Донецк: Сталкер, 1997. - 400 с.
82. Таранов П.С. Секреты поведения людей: Исчерпывающий обзор фундаментальных поведенческих констант. Опыт всемирной энциклопедии жизни в законах и правовых нормах.- Донецк: Сталкер, 1998. - 544 с.
83. Толстых А.В. Возрасты жизни. - М.: «Мол. Гвардия», 1988. - 223 с.
84. Физиогномика. // Под ред. Г.М. Новоселовой. - М., 1993.
85. Франкл В. Человек в поисках смысла. - М.: Прогресс, 1990. - 368 с.
86. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. - М.: АСТ., 1998, - 672 с.
87. Хорни К. Женская психология: Пер. с англ. - СПб.: Вост.-Евр. ин-т психоанализа, 1993. – 224 с.
88. Хьелл Л., Зинглер Д. Теория личности. - СПб., 1997. - 608 с.
89. Шванцера Й. Диагностика психического развития. - Прага, 1978.
90. Щекин Г.В. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению. - К., 1995.
91. Шарп Д. Типы личности: Юнговская типологическая модель. - СПб.: Б.С.К. - 1996. - 216 с.
92. Шмелев А.Г. Основы психодиагностики. - Ростов-на-Дону, 1996. - 480 с.
93. Штерн В. Дифференциальная психология и ее методические основы. - М.: Наука, 1998. -336с.
94. Эриксон Э. Идентичность: Юность и кризис: Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1996. - 344 с.
95. Юнг К.Г. Психологические типы. /Под ред. В.Зеленского. - М: Унивесит. Книга, 1998. - 720 с.
96. Юсупов И.М. Психология взаимопонимания. - Казань, 1991.
97. <http://vsetesti.ru/>